

Ulla Jelpke, Katrin Kunert, Wolfgang Gehrcke, Jan van Aken, Christine Buchholz, Sevim Dağdelen, Dr. Diether Dehm, Annette Groth, Heike Hänsel, Inge Höger, Andrej Hunko, Michael Leutert, Stefan Liebich, Niema Movassat, Dr. Alexander Neu, Alexander Ulrich, Kathrin Vogler ile SOL PARTİ Meclis Grubu'nun sunduğu

Önerge

1915/16'da Ermeniler'e yönelik soykırımın 100. yıldönümünü anma – Almanya hesaplaşma ve barışmaya katkıda bulunmalıdır

Federal Meclis'in alması gereken karar:

I. Alman Federal Meclisi şu tespitte bulunmaktadır:

1. Alman Federal Meclisi, Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçekleşen ve Anadolu'daki Ermeni halkının neredeyse tamamen imhasına yol açan deportasyonlar ve katliamların kurbanlarını anar. Bilimsel tahminlere göre sayıları 1,5 milyona ulaşan insan, bu caniliklere kurban gitmiştir.
2. Alman Federal Meclisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Jöntürkler Hükümeti tarafından sistematik şekilde planlanan ve organize edilen Ermeni halkına yönelik imhasını, 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair BM Sözleşmesi uyarınca soykırım olarak değerlendirmektedir. Bilimsel araştırmaların bugün ulaştığı noktaya göre, Süryani-Asuri halkı da, bu soykırım suçuna kurban giden bir diğer grubu teşkil etmektedir.
3. Alman Federal Meclisi, Alman İmparatorluğu'nun Ermeniler'in imhasında taşıdığı ortak tarihsel sorumluluktan dolayı üzüntü duymaktadır. Jöntürkler Hükümeti, Alman İmparatorluğu ile girdiği savaş ittifakının koruması altında, homojenleştirme siyasetini her türlü şiddet yoluyla hayata geçirmiştir. Almanya koruyucu güç olarak, çeşitli bilgilere sahip olmasına rağmen, hunharca eylemleri durdurmak üzere müttefiki Osmanlı'ya karşı ısrarlı bir müdahalede bulunmamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, iktidardan düşürülen Jöntürkler Hükümetinin yönetici konumundaki sorumlularına Almanya'da sığınma hakkı tanınmış ve uluslararası cezai kovuşturmadan korunmaları sağlanmıştır. Alman İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu'nda konuşlandırılmış ordusunun eylemlerinin sorumluluğunu da üstlenmek durumundadır. Alman Ordusu, kısmen merkezi Osmanlı Hükümetinin deportasyon emirlerinin altına imza atmış ve bazı durumlarda, Ermeniler'in kendilerini savunma amacıyla başlattıkları ayaklanmaların askeri yollarla bastırılmasında aktif olarak yer almıştır. Alman Federal Meclisi, Alman İmparatorluğu'nun soykırıma iştirak etmiş olmasından dolayı Ermeniler'den özür diler.
4. Alman Federal Meclisi, soykırım suçunun ardında yatan siyasi nedenlerin ve Alman İmparatorluğu'nun o dönemde oynadığı rolün aydınlatılmasına aktif şekilde katkıda bulunma

zorunluğunun altını çizer. Bu; özellikle 15. yasama döneminde karar altına alınmış ve „Ermeniler’in 1915 yılındaki tehciri ve katliamının hatırlanması ve anılması - Almanya, Türkler’le Ermeniler’in barışmasına katkı sağlamalı“ başlığını taşıyan önerenin (15/5689 No’lu Federal Meclis Matbuatı) hayata geçirilmesini gerekli kılar. Bu önergede, devletin eğitim politikasına “20. yüzyıldaki etnik çatışmalar tarihinin bir parçası olarak, Ermeniler’in tehcir ve imha edilmesiyle Almanya’da da hesaplaşılmasına katkıda bulunmak” görevi verilmiştir. Ermeniler’e yönelik soykırım, bugüne dek Brandenburg eyaleti dışında hiçbir eyaletin okul dersleri müfredatına yerleştirilmemiştir.

5. Alman Federal Meclisi, bu anma ile, zor şartlar altında ve kendi hükümetlerinin sergilediği dirence rağmen, söylemi ve eylemiyle Ermeniler’in varlık hakkı ve kadınların, erkeklerin ve çocukların kurtarılması için çaba göstermiş olan Almanlar’ın ve Türkler’in bu çabaları önünde saygıyla eğilir. Aralarında Karl Liebknecht, Eduard Bernstein, Georg Ledebour, Georg Gradnauer, Philipp Scheidemann ve Matthias Erzberger gibi siyasetçilerin bulunduğu birçok Alman şahsiyetin, ayrıca Johannes Lepsius, Adolf von Harnack ve Lorenz Werthmann gibi Katolik ve Protestan Kiliselerine mensup önemli şahsiyetlerin aydınlatıcı makalelerine ve acil dilekçelerine rağmen, Alman İmparatorluk Hükümeti müttefiki Osmanlı üzerinde etkili bir baskı oluşturmaktan imtina etmiştir. Birinci Dünya Savaşı sırasında ilk yardım subayı olarak görev yaparken soykırımın görgü tanığı olan ve büyük hayati tehlikeleri göze alarak bu hunharca yaşanmışlıkları fotoğraflarıyla zapta geçirmiş olan yazar ve pasifist Armin T. Wegener’in katkısı, demokratik hatırlama kültürü açısından fevkalade büyük bir önem taşımaktadır. Aralarında örneğin Fâik Âli Bey, Mehmet Celal Bey, Mustafa Ağa Azizoglu ve Hüseyin Nesîmi Bey gibi vali ve kaymakamların bulunduğu Osmanlı’nın üst düzey devlet memurları, merkezi hükümetin deportasyon emirlerine karşı geldikleri için görevlerinden alınmış, katledilmiş veya infaz edilmiştir. Bugüne kadar sıkça suskunlukla geçirtilmiş olan bu kahramanlar, Türkiye’nin yakın tarihiyle hesaplaşılmasında olumlu örnekler olarak hizmet edebilirler.

6. Alman Federal Meclisi, son yıllarda giderek daha açık bir şekilde Türkiye’nin sivil toplumunda sürdürülen tartışmayı selamlamakta, ancak düşünce özgürlüğünün yasal güvence alınması zorunluluğunun altını çizmektedir. Türk ceza hukundaki esnekleştirmelere rağmen, bilim insanları, gazeteciler, sanatçılar ve film yapımcıları, soykırımı konu edinmiş ve kamuoyunun dikkatini çeken çalışmalar yapmaları durumunda hala baskıyla karşılaşmaktadır.

7. Alman Federal Meclisi, Türkiye’de soykırımla hesaplaşmaya devam edilmesi ve Türkler’le Ermeniler’in barışması için gösterilen her türlü çabayı cesaretlendirir.

II. Alman Federal Meclisi, Federal Hükümetten;

1. Alman İmparatorluğu’nun soykırımda tarihsel olarak ortak sorumluluk taşıdığını kayıtsız-şartsız kabul etmesini,
2. 15. yasama döneminde karar altına alınmış ve „Ermeniler’in 1915 yılındaki tehciri ve katliamının hatırlanması ve anılması - Almanya, Türkler’le Ermeniler’in barışmasına katkı sağlamalı“ başlığını taşıyan Federal Meclis önergesinin (15/5689 No’lu Federal Meclis Matbuatı) eksiksiz hayata geçirmesini ve Federal Eyaletler Kültür Bakanları Daimi Konferansı çerçevesinde, soykırım konusunun okul dersleri müfredatına alınması için çaba göstermesini,
3. demokratik hatırlama siyaseti çerçevesinde, Ermeni halkının varlık hakkından yana tavır koymuş olan bütün tarihi Alman şahsiyetlerin kamuoyunda ve resmi vesilelerde yeterli düzeyde ve objektif şekilde onurlandırılmaları için gerekeni yapmasını,

4. Ermenistan Cumhuriyeti Hükümetine, her iki ülkenin tarihçilerine ortak tarih hakkında birlikte okul kitapları hazırlatmak üzere, Alman-Polonya Okul Kitapları Komisyonu örnek alınarak, bu çerçevede bir Alman-Ermeni Okul Kitapları Komisyonu kurulması yönünde öneride bulunmasını,
 5. tarihsel suçlara dair bir hesaplaşma, barışma ve bağışlama yoluyla Türkler'le Ermeniler arasında uyum yaratılmasına yardımda bulunmasını, ayrıca Türk hükümetine buna hizmet eden ve uygun önlemler önermesini ve Türkiye'de örneğin bir Türk-Ermeni Barışma Vakfı'nın kurulması gibi, kamuya açık anma ve buluşma alanlarının oluşturulması için maddi destek sunmasını,
 6. Türk Hükümeti ve Türkiye Büyük Millet Meclisi nezdinde talepte bulunarak, başta Ermeniler'in kaderi konusunda olmak üzere, her konuda düşünce özgürlüğünün eksiksiz tesis edilmesi için çaba göstermesini ve günümüzde Türk Ceza Yasası'nda düşünce özgürlüğüyle çelişen bütün düzenlemelerin iptal edilmesini istemesini,
 7. Türk Hükümeti nezdinde, kamuoyunda ülkenin tarihiyle eleştirel bir hesaplaşma gerçekleştirilmesine aktif destek sunmasının bir gereklilik olduğunu vurgulamasını, ayrıca sadece Osmanlı İmparatorluğu'na ait bu konuya ilişkin dosyaların değil, aksine Almanya tarafından Türkiye'ye verilmiş olan Federal Dışişleri Bakanlığı'na ait arşivlerdeki belgelerin kopyalarının, kamuoyunun erişimine açılması için çaba göstermesini,
 8. Türkiye ve Ermenistan'ın, iki devlet arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi uğrunda geçmişte gösterdikleri çabalarını tekrar başlatmalarına yardımcı olmasını
- talep eder.

Berlin, 17 Mart 2015

Dr. Gregor Gysi ve Meclis Grubu

Gerekçelendirme:

Bundan 100 yıl önce, 24 Nisan 1915'te tek başına iktidarda bulunan Jöntürk partisi Ittihad ve Terakki Cemiyeti'nin emriyle, İstanbul'un Ermeni siyasi ve kültürel eliti tutuklanmış, zorla kaçırılmış ve büyük oranda katledilmişti. Tutuklamalar, Ermeni halkının, ama aynı zamanda Süryani-Asuri ve Keldani Hristiyanlarının gibi diğer halk gruplarının devlet eliyle planlanmış ve örgütlenmiş imhasının başlangıcını oluşturmuştu. 24 Nisan tarihi, o günden bu yana, bütün dünyadaki Ermenilerin bu soykırımını anma günü olarak kabul edilmektedir.

Osmanlı Ordusu'nda görev yapan Ermeni askerler, Osmanlı İmparatorluğu'nun ittifak kuvvetlerinin (Almanya, Avusturya-Macaristan) saflarında savaşa girmesiyle birlikte çalışma taburlarında toplanmış, geri kalan askerlik çağındaki diğer erkek nüfusla birlikte çoğunluğu katledilmiştir. Ermeni kadınlar, çocuklar ve yaşlılar, 1915 bahar aylarından itibaren, sadece doğudaki cepheye yakın bölgelerden değil; aksine bütün Anadolu'dan tehcir edilerek, Suriye çöllerindeki ölüm yürüyüşüne gönderildi. Göçmen katarları, sık sık önceden bilgilendirilmiş çetelerin saldırılarına hedef olmuş, bu çeteler tehcir edilenleri kısmen onlara eşlik eden nöbetçi birliklerinin eşliğinde talan etmiş ve toplu kıyıma tabi tutmuştur. Bu esnada henüz reşit olmayan genç kızlar ve delikanlılar kaçırılmış ve köle yapılmıştır. Tehcir edilenlerden, kendileri için Suriye çöllerinde belirlenmiş olan sürgün bölgelerine ulaşabilenler, buralarda yerleşebilecekleri alanların hazırlanmadığı koşullarla karşı karşıya kalmışlardır. Takatsiz kalmış ve hastalıkların zayıf düşürdüğü insanlar, kervansaray ve ilkel çadır kamplarında toplanarak, yeterli gıda maddesi ve temiz içme suyu olmadan kaderlerine terkedilmiştir. Soykırımın son dönemlerinde bu kamplarda, özel olarak bu işle görevlendirilmiş özel birlikler tarafından sistematik olarak toplu kıyımlar gerçekleştirilmiştir. Bu birlikler, çoğunlukla daha önce işledikleri suçlar affedilmiş ve belirli halk gruplarının (özellikle Kürtler, Çeçenler ve Çerkezler) mensubu kişiler arasından seçilerek oluşturulmuştur. Ermeniler'in terketmeye zorlandığı birçok bölgeye, o döneme dek göçebe hayatı yaşamış olan Kürtler ve Balkan Savaşları'ndan kaçarak büyük kalabalıklar halinde Osmanlı İmparatorluğu'na akın eden müslüman sığınmacılar yerleştirilmiştir.

Alman İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu'nun koruyucu askeri gücü ve baş müttefiki olarak, bu suçlara kapsamlı bir şekilde bulaşmıştır. Siyasi ve askeri yönetiminin, tehcire uğrayanların kitlesel olarak öldüklerine dair zamanında ve eksiksiz olarak verdiği bilgilere rağmen, Alman Hükümeti müttefiki Osmanlı nezdinde, Ermeni halkının imha edilmesini engellemek için ısrarlı bir müdahalede bulunmamıştır. Kimi vakalarda Jöntürk hükümetince verilen deportasyon emirleri, Osmanlı İmparatorluğu'nda konuşlandırılmış Alman Ordusu tarafından da imzalanmış, Ermenilerin deportasyonlara karşı başlattıkları başkaldırı girişimleri Almanlar'ın yardımıyla askeri yöntemlerle bastırılmıştır. Philipp Holzmann AG gibi Alman şirketleri, Bağdat Tren Hattı'nın inşası sırasında onbinlerce Ermeni'yi, Osmanlı Ordusu'ndan "ödünç alarak" zor yoluyla ücret ödmeden çalıştırmış ve ardından ölüme göndermiştir. Deutsche Bank AG ve sigorta şirketi Victoria Versicherungs-AG Ermeni halkına ait ortaklık hisselerinden ve sigorta poliçelerinden kar etmiştir. Bunun dışında Berlin, savaş sonrasında Türkiye'nin, aralarında eski Osmanlı İçişleri Bakanı ve Vezir-i Azam (Başbakan) Talat Paşa'nın da bulunduğu, soykırımın yönetici konumundaki sorumlularının iade

edilmesi yönünde yaptığı çok sayıdaki başvuruyu reddetmiş ve bu kişilere siyasi sığınma hakkı tanıyarak uluslararası cezai kovuşturmalardan korumuştur.

Bağımsız çevreler tarafından yapılan hesaplamalara göre, deportasyonlara ve toplu kıyımlara 1,5 milyon civarında kadın ve erkek Ermeni kurban gitmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun hukuksal ardılı olan Türkiye Cumhuriyeti, gerçi deportasyonun büyük bir insanlık trajedisi olduğunu kabul etmektedir. Ancak ortada duran olgulara rağmen bugüne dek kitlesel ölümlerin ve katliamların Osmanlı İmparatorluğu tarafından planlanmış olduğunu inkar etmektedir. Ermeni halkına yönelik uygulamaların sert olduğunu kabul etmekle birlikte, ancak bunu da Birinci Dünya Savaşı sırasında çok sayıda Ermeni'nin Rusya'nın saflarında Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşmış olmasıyla haklı göstermektedir.

Bu gerçekler ışığında dönemin başbakanı ve bugünün Türkiye Cumhurbaşkanı, 2014 yılında yıldönümü anmalarının öngününde yaptığı konuşmasında, gerçi kurbanların hayattaki yakınlarının acılarını paylaştığını söylemiş ve Ermeniler'e karşı alınan önlemleri "insanlık dışı" olarak nitelendirmiştir. Ancak bugüne dek, bu suçların soykırım niteliği taşıdığını inkar etmiştir. Buna karşılık sivil toplum düzleminde, bilimsel alanda ve medyada, birkaç yıldan beri tarihle daha eleştirel bir yüzleşme konusunda açık ve net olarak ilerlemeler kaydedildiğini tespit etmek gerekir. Türk-Ermeni gazeteci ve yazar Hrant Dink'e karşı işlenen cinayetle hukuksal ve siyasal açıdan yeterince hesaplaşılmamış olması da, Türk sivil toplumunu Ermenilerin kaderleri konusunda sarsarak bir tartışmaya yönlendirmeye katkıda bulunmuştur. Basın ve düşünce özgürlüğünün eksiksiz olarak sağlanması, özellikle de resmi tarih öğretisini eleştirenlere bu özgürlüklerin tanınması, bu yüzden Türkiye'deki demokratikleşme sürecinin devam ettirilmesi ve ülkenin AB üyesi olma olgunluğuna erişmesi bağlamında bir mihenk taşı olmaya devam etmektedir.

Alman Federal Meclisi, 2005 yılında, 90. yıldönümü anma vesilesiyle sunulan bir önergede, suçların aydınlığa kavuşturulmasından ve Türkler'le Ermeniler arasında barışmanın sağlanmasından yana görüş bildirmiştir. Önergenin verdiği bu görev, örneğin devletin eğitim sistemi çerçevesinde bütün öğrencilere tarihsel gerçekler ve siyasal arkaplanları konusunda bilgi aktarılması görevi, bugüne kadar yerine getirilmemiştir. Bu, Almanya'da da tarihin bu sayfaları ile layıkıyla hesaplaşılmadığı anlamına gelmektedir.